

Povzetek:

V slovenski etnologiji so bili prazniki do zadnjih dveh desetletij raziskovani pretežno v okviru kulturnozgodovinske paradigme raziskav ljudske kulture. Ta se je v disciplinarno izročilo vpisala z bogatimi spoznanji o tradicijskih oz. ljudskih praznikih in šegah ob njih, ki so zaokroženi v sintezi »starosvetnih šeg in navad« v delu Nika Kureta Praznično leto Slovencev (Kuret 1965–1971).

Od takrat se je praznična pokrajina na Slovenskem korenito spremenila, na kar so vplivali prestrukturiranje slovenske družbe, sprememba politične, družbene in ekonomske ureditve in vse tesnejše povezovanje sveta v smislu globalizacijskih procesov. V spremembe vsakdanjega življenja vpisale tudi spremembe v samem prazničnem koledarju in praksah, ki jih spremljajo. Ni se spreminjal in spremenil le uraden, državni praznični koledar, ki večinoma zaznamuje dogodke, s katerimi naj bi se poistila nacionalna skupnost. Od osamosvojitve Slovenije so se znova uveljavili nekateri verski prazniki, nekateri so bili umaknjeni s koledarja državnih praznikov in so jih nadomestili in se jim pridružili drugi državni in tudi evropski praznik. Spet drugi so novost, povezana s tokovi kulturne globalizacije, množično, popularno in porabniško kulturo. Posebne pozornosti so deležni predvsem na lokalni ravni nekdanji ljudski in krajevno specifični prazniki. Prav tako se, neuradno, a dovolj opazno, praznujejo nekateri pomembni dnevi iz prejšnjega političnega sistema. Prazniki torej osvajajo nova prizorišča, se na različne načine dotikajo različnih generacij in dobivajo nove pomene. Tvorni so na ravni politične in kulturne, lokalnih, generacijskih in drugih preplastenih socialnih in kulturnih identitet sodobnega človeka, a ne vsi v enakem obsegu, enako intenzivno in enako odmevno.

V ospredju predloženega raziskovalnega projekta so zapletena in večplastna razmerja vzajemne konstituiranosti praznikov in identitet družbenih skupin. Gre za razumevanje in povezavo dejavnikov, ki konstituirajo praznike, in odgovore na vprašanja, kako so konkretne družbene skupine udeležene v procesu konstitucije praznikov, kako se z njimi identificirajo in katere so tiste vrednote, ki praznike osmišljajo tako, jih »naredijo« za narodne, državne, mednarodne, lokalne, družinske itn. V praznikih vidimo medij za diskurz o družbeni realnosti in raznovrstnih skupinskih identitetah.

Ti vidiki so se uveljavili predvsem v raziskovalni praksi nekaterih antropoloških usmeritev in tudi v kulturnih študijah. V tem raziskovalnem projektu se prvič pri nas povezujejo etnološka spoznanja z bogato produkcijo znanja o tradicijskih procesih in praksah, antropološka s tematiziranjem političnih vidikov in kulturološke diskurzivne analize množične kulture in njenih politično-ekonomskih zgibov.

Nenehen proces (pre)oblikovanja skupinskih identitet nas zanima tako v diahroni kakor sinhroni perspektivi. Zato je raziskava v analitičnem pogledu zasnovana na dveh ravneh.

1. Na zgodovinski osi med 19. in 21. stoletjem bomo raziskali vlogo in pomen praznikov, ki so bili konstitutivni za oblikovanje narodne in/ali državne skupnosti v okviru multinacionalne habsburške monarhije (1848–1918), v nacionalni državi južnih Slovanov (1919–1941) in Jugoslaviji kot večnarodni skupnosti (1945–

1991). V času Republike Slovenije bodo preučeni sledovi socialističnih praznikov ter inavguracijski in komemorativni praznik, ki Slovenijo povezujejo z evropskimi integracijami.

2. Vzorčna raziskava sodobnih praznikov in prazničnih praks bo povezala praznične prakse s konkretnimi družbenimi skupinami in posamezniki. Raziskali bomo, kako se lokalne idr. identitete snujejo v prežemanju mestnega in podeželskega, tradicionalnega in globalnega in kako so te prakse determinirane s spolno identiteto.